

Дело C-33/21**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване:**

18 януари 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Corte suprema di cassazione (Италия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

21 декември 2020 г.

Жалбоподатели:Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro
(INAIL)

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

Ответник:

Ryanair DAC

Предмет на главното производство

Касационна жалба срещу решението на Corte d'appello di Brescia (Апелативен съд Бреша, Италия), с което са отхвърлени жалбите на Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (Национален институт за застраховане срещу трудови злополуки, Италия) (наричан по-нататък „INAIL“) и на Istituto nazionale della previdenza sociale (Национален осигурителен институт) (наричан по-нататък „INPS“) срещу решението, с което на Tribunale di Bergamo (Районен съд Бергамо, Италия) отхвърля исковете им за установяване задължението на Ryanair DAC (наричано по-нататък „Ryanair“) да осигурява съгласно италианското законодателство като екипаж 219 служители, назначени на летище Orio al Serio (Бергамо, Италия).

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Запитващата юрисдикция Corte di cassazione (Касационен съд, Италия) трябва да установи дали по отношение на служителите на авиокомпания със седалище в Ирландия, наети на работа в намираща се в Италия обслужваща база, следва да се прилага италианското законодателство в областта на социалното осигуряване.

В това отношение предходните съдебни инстанции са изключили възможността посочената авиокомпания да разполага в Италия с „клон“ или „постоянно представителство“, което е попречило да се приложи правилото, съдържащо се в член 14, параграф 2, буква а), подточка i) от Регламент (ЕИО) № 1408/71, съгласно което по отношение на екипажа на транспортно предприятие се прилага законодателството на държавата членка, на чиято територия се намира този клон или постоянно представителство.

Запитващата юрисдикция обаче иска да се установи дали е възможно в настоящия случай да се приложи следващата разпоредба на член 14, параграф 2, буква а), подточка ii), като понятието „лице, заето на работа предимно на територията на държавата членка, в която пребивава“ се тълкува въз основа на критериите, изведени от Съда по отношение на понятието „мястото, където [работникът или служителят] обичайно осъществява дейността си“ по смисъла на член 19, параграф 2, буква а) от Регламент (ЕО) № 44/2001.

Преюдициален въпрос

„Може ли понятието „лице, заето на работа предимно на територията на държавата членка, в която пребивава“, съдържащо се в член 14, параграф 2, буква а), подточка ii) [от изменения Регламент (ЕИО) № 1408/71], да се тълкува аналогично на понятието, което (в областта на съдебното сътрудничество по граждански дела, компетентността и в областта на индивидуалните трудови договори (Регламент (ЕО) № 44/2001) член 19, параграф 2, буква а) [от този регламент] определя като „мястото, където [работникът или служителят] обичайно осъществява дейността си“ също в областта на въздухоплаването и летателния персонал (Регламент (ЕИО) № 3922/91), съгласно установеното в практиката на Съда на Европейския съюз, посочена в мотивите?“.

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността (ОВ L 149,

1971 г., стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 26 и поправка ОВ L 32, 2008 г., стр. 31), по-специално членове 13 и 14.

Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74), по-специално член 19, параграф 2, буква а).

Регламент (ЕИО) № 3922/91 на Съвета от 16 декември 1991 година относно хармонизирането на техническите изисквания и административните процедури в областта на гражданското въздухоплаване (ОВ L 373, 1991 г., стр. 4; Специално издание на български език, 2007 г., глава 7, том 2, стр. 93).

Цитирани разпоредби на националното право

Член 37 от Regio decreto-legge del 4 ottobre 1935, n. 1827 - Perfezionamento e coordinamento legislativo della previdenza sociale (Кралски декрет-закон № 1827 от 4 октомври 1935 г. — Подобряване и координиране на законодателството в областта на социалното осигуряване) (GU № 251 от 26 октомври 1935 г., редовна притурка № 251), който предвижда, че осигуряването за инвалидност и старост, за туберкулоза и принудителна безработица е задължително за лицата от двата пола независимо от гражданството им, които са навършили 15-годишна възраст и не са навършили 65-годишна възраст, и които са наети на платена работа от други лица,

Член 1 от Decreto del presidente della Repubblica del 30 giugno 1965 n. 1124 - Testo unico delle disposizioni per l'assicurazione obbligatoria contro gli infortuni sul lavoro e le malattie professionali (Декрет № 1124 на президента на Републиката от 30 юни 1965 г. — Единен текст на разпоредбите относно задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване) (GU № 257 от 13 октомври 1965 г., редовна притурка № 0), който установява задължение за осигуряване в INAIL за трудова злополука на лицата, които „работят с машини, задвижвани непряко от лицето, което ги използва, с уреди под налягане, с електрически или топлинни уреди и инсталации, както и лицата, работещи във фабрики, работилници или среди, организирани за работа, дейности или услуги, които включват използването на такива машини, уреди или инсталации. [...]“.

В член 4 от същия декрет се уточнява, че „[в] осигуряването са включени: 1) лицата, които са наети постоянно или временно на платена работа и под ръководството на друго лице независимо от формата на възнаграждение; [...]“.

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 INPS и INAIL искат по съдебен ред да се установи задължението на Ryanair да осигури съгласно италианското законодателство като екипаж 219 служители, назначени на летище Orio al Serio, за периода от юни 2006 г. до февруари 2010 г. по отношение на осигуровките в INPS и от 25 януари 2008 г. до 25 януари 2013 г. по отношение на осигуровките в INAIL.
- 2 Искането на INPS се основава на проверка, свързана с обстоятелството, че работниците са извършвали своята дейност на италианската национална територия, както и на прилагането в случая на член 37 от Кралски декрет-закон № 1827 от 1935 г. и на член 13 от Регламент (ЕИО) № 1408/71.
- 3 От своя страна INAIL установява, че същите работници са били наети в оперативната база, наречена „crew room“, която е оборудвана с настолни персонални компютри, принтери, телефони и рафтове за служебна кореспонденция, както и факс, и от това стига до извода, че е трябвало тези работници да бъдат осигурени в INAIL по силата на членове 1 и 4 от Декрет № 1124 на президента на Републиката от 1965 г. и член 37 от Кралски декрет-закон № 1827 от 1935 г.
- 4 Както Tribunale di Bergamo (Районен съд Бергамо), така и Corte d'appello di Brescia (Апелативен съд Бреша) приемат, че исканията на INPS и INAIL са неоснователни. По-специално, след като Corte d'appello di Brescia приема, че не е доказано, че за всички 219 работници има представени от Ryanair удостоверения E 101, определя приложимия по силата на Регламент (ЕИО) № 1408/71 закон за социално осигуряване, като установява, че всички посочени служители са били наети на работа с ирландски трудов договор, управляван по-конкретно с указания, получавани от Ирландия, и че тези заети лица са полагали труд на италианска територия в продължение на 45 минути на ден, а през останалата част от деня — на въздухоплавателни средства с ирландска националност; съдът приема също, че Ryanair няма на италианска територия „клон“ или „постоянно представителство“, което се изисква съгласно правото на Съюза, за да се установи задължението за осигуряване в Италия.
- 5 Освен това Corte d'appello di Brescia (Апелативен съд Бреша) приема, че не е приложим *ratione temporis* допълнителният свързващ критерий, състоящ се в наличието на „оперативна база“ на Ryanair в Orio al Serio по смисъла на приложение III към Регламент (ЕИО) № 3922/91: всъщност предмет на този регламент е хармонизирането на техническите изисквания и административните процедури в областта на гражданското въздухоплаване и едва след влизането в сила през май 2010 г. на Регламент (ЕО) № 883/2004, изменен с Регламент (ЕС) № 465/2012, посоченият критерий е разширен и по отношение на социалното осигуряване.

- 6 Що се отнася до искането на INAIL, Corte d'appello di Brescia (Апелативен съд Бреша) постановява, че за периода след април 2010 г. пречка за евентуалното прилагане на критерия „оперативна база“ е пълната липса на фактически обстоятелства, които могат да докажат, че този критерий е релевантен.
- 7 INPS и INAIL подават жалба срещу решението на Corte d'appello di Brescia (Апелативен съд Бреша) пред Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд).

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 8 Обстоятелствата, предмет на главното производство, които на национално равнище са уредени от член 37 от Кралски декрет-закон № 1827 от 1935 г. и от членове 1 и 4 от Декрет № 1124 на президента на Републиката от 1965 г., попадат в приложното поле на правото на Съюза, тъй като се отнасят до определянето на социалноосигурителното законодателство, приложимо по отношение на работници, наети от дружества със седалище в Ирландия, и членове на екипаж, включително на международни полети, назначени на летище Orio al Serio.
- 9 Главното производство се отнася по-специално до тълкуването на членове 13 и 14 от Регламент (ЕИО) № 1408/71, който се прилага до влизането в сила (1 май 2010 г.) на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност на държавите — членки на Европейския съюз, след приемането на 16 септември 2009 г. на Регламент (ЕО) № 987/2009.
- 10 Corte d'appello di Brescia (Апелативен съд Бреша) изключва в случая наличието на свързващия критерий по член 14, параграф 2, буква а), подточка i) от Регламент (ЕИО) № 1408/71, съгласно който лице, което е член на кабинните екипажи на авиокомпания, извършваща международни полети, и е заето на работа в клон или постоянно представителство на тази авиокомпания на територията на държава членка, различна от тази, в която се намира седалището ѝ, е подчинено на законодателството на държавата членка, на чиято територия се намира този клон или това постоянно представителство. Всъщност, както Съдът припомня в решение от 2 април 2020 г., С-370/17 и С-37/18 (ECLI:EU:C:2020:260), прилагането на тази разпоредба изисква да са изпълнени две кумулативни условия, а именно, от една страна, съответната авиокомпания да има клон или постоянно представителство в държава членка, различна от тази, в която е нейното седалище, и от друга страна, съответното лице да е заето на работа в това образуване.
- 11 Необходимо е обаче да се разгледа и възможността случаят от главното производство да бъде преценен с оглед на разпоредбата на член 14, точка 2, буква а), подточка ii), съгласно която „[...] когато лице е заето на работа

предимно на територията на държавата членка, в която пребивава, това лице е подчинено на законодателството на тази държава, дори и ако предприятието, за което работи няма седалище, място на стопанска дейност, клон или постоянно представителство на тази територия“.

- 12 Всъщност в хода на производството по същество се установява, че: 1) на летище Origo al Serio е имало „оперативна база“ на авиокомпанията, която е била използвана за управление и организиране на работата на персонала; 2) тази база е била оборудвана с компютри, телефони, факс и рафтове за съхранение на документацията за персонала и полетите; 3) помещението се е използвало от целия персонал на Ryanair за подготвителни и последващи дейности за всяка смяна; 4) на това място е трябвало да работят служителите, които временно са били негодни за полет; 5) това място за служителите е било референтна точка с така наречения „supervisor“ (надзорник), който е координирал екипажите; 6) последният контролирал служителите и евентуално извиквал служителите, които са били на разположение в дома си, който не е можел да бъде отдалечен на повече от един час път от летището.
- 13 С оглед на тези факти следва да се определи как трябва да се тълкува понятието „лице, заето на работа предимно на територията на държавата членка, в която пребивава“, като се има предвид, че става въпрос, както се уточнява в член 14, точка 2, буква а) от Регламент (ЕИО) № 1408/71, за „лице, което е член на екипажа на предприятие, което за своя или за чужда сметка извършва услуги по международен железопътен, автомобилен, въздушен [...] превоз на пътници или стоки“.
- 14 Текстът на разпоредбата изисква да се установи, че работата е извършвана предимно на територията на определена държава членка; за тази цел не е разумно да се вземе предвид националността на самолета, в който летателният персонал работи, като се приеме, че този самолет е национална територия на държавата, в която е регистриран, и се приравни преобладаващото място на работа на мястото, където е националността на самолета.
- 15 Такова тълкуване не изглежда правилно, тъй като става въпрос за летателен персонал, който съвсем естествено работи предимно на борда на самолети; освен това разпоредбата на член 14, точка 2, буква а), подточка ii) е създадена като изключение по отношение на критерия за мястото, където се намира седалището на работодателя. Преобладаващото място на работа вероятно следва да се тълкува като мястото, където се осъществява съществената част от трудовата дейност, а именно мястото, където или от което работникът фактически изпълнява по-голямата част от задълженията си към своя работодател, но като се изключи работата, извършвана на борда на самолета, тъй като в противен случай това място би съответствало на мястото, посочено в член 14, параграф 2, буква а), на който обаче посочената

разпоредба представлява дерогация (както става ясно от използването на „[в]ъпреки това“).

- 16 Що се отнася до определянето на приложимото законодателство за социално осигуряване, целта на разпоредбата изглежда се състои в необходимостта да се даде предимство на критерия за мястото, където действително се осъществяват основните аспекти на трудовата дейност, пред свързващия критерий за мястото, където се намира седалището на работодателя — решение, което осигурява по-добре ефективния контрол от страна на органите, отговарящи за спазването на мерките за социална сигурност, пълноценното им функциониране и най-доброто ползване на социалните придобивки от заинтересованите лица.
- 17 Тази цел може да се постигне чрез тълкуване на понятието „лице, заето на работа предимно на територията на държавата членка, в която пребивава“, въз основа на същите критерии, с които Съдът, също в областта на въздухоплаването и летателния персонал, тълкува понятието „мястото, където [работникът или служителят] обичайно осъществява дейността си“, посочено в член 19, точка 2, буква а) от Регламент (ЕО) № 44/2001.
- 18 В това отношение следва да се припомни, че в точка 57 от решение от 14 септември 2017 г., Sandra Nogueira и др. (C-168/16 и C-169/16, ECLI:EU:C:2017:688), Съдът е постановил — по отношение на понятието „място, където [работникът или служителят] обичайно осъществява дейността си“, по смисъла на член 19, точка 2, буква а) от Регламент (ЕО) № 44/2001 — че критерият за държавата членка, където работникът или служителят обичайно осъществява дейността си, трябва да се тълкува широко (вж. по аналогия решение от 12 септември 2013 г., Schlecker, C-64/12, EU:C:2013:551, т. 31 и цитираната съдебна практика).
- 19 В това решение, което също се отнася до работници, наети като членове на летателния персонал на авиокомпания, Съдът посочва, че съдът на държава членка, „[...] който не може по безспорен начин да определи къде е „мястото, където [работникът или служителят] обичайно осъществява дейността си“, трябва да установи „мястото, от което“ този работник изпълнява основната част от задълженията си към своя работодател, чрез търсене и оценка на редица признаци — това е метод, който позволява да се вземат предвид всички характеризиращи дейността на работника или служителя обстоятелства, но и да бъде предотвратена възможността понятието „мястото, където или от което [работникът или служителят] обичайно осъществява дейността си“ да се използва като средство за постигане на определени цели и за осъществяване на стратегии за заобикаляне (вж. по аналогия решение от 27 октомври 2016 г., D'Oultremont и др., C-290/15, EU:C:2016:816, т. 48 и цитираната съдебна практика).
- 20 Освен това, предвид особеностите на трудовите правоотношения в транспортния сектор, в решения от 15 март 2011 г., Koelzsch (C-29/10,

EU:C:2011:151, т. 49), и от 15 декември 2011 г., Voogsgeerd (C-384/10, EU:C:2011:842, т. 38-41), Съдът посочва множество признаци, които могат да бъдат взети предвид от националните юрисдикции: да се установи в коя държава се намира мястото, от което работникът или служителят осъществява своята транспортна дейност, къде работникът или служителят се прибира след осъществяване на дейността, получава инструкциите за своята дейност и организира работата си, както и мястото, където се намират неговите оръдия на труда, и мястото, където са разположени самолетите, на борда на които обичайно се извършва работата.

- 21 С оглед на тези съображения главното производство е спряно и на Съда е поставен посоченият по-горе преюдициален въпрос.